

**‘Verkennde natuurtoets
bestemmingsplanherziening
Marktpromenade Haaksbergen’**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van de Flora- en faunawet*

Colofon

Titel: **'Verkennde natuurtoets bestemmingsplanherziening Marktpromenade, Haaksbergen'**
Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09015

Status: Conceptrapport

Datum: 23 oktober 2009

Auteur: Ing. M. Wallink

Veldonderzoek: Ing. J.L. Lindenholz, ing. M. Bunskoek en B. Voerman

Eindredactie: Ing. P. van den Brandhof

Opdrachtgever: Gemeente Haaksbergen

Contactpersoon: Dhr. J.A. Janssen

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2009)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Wallink, M. (2009). 'Verkennde natuurtoets bestemmingsplanherziening Marktpromenade, Haaksbergen'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-015. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna onderzoeksgebied.....	4
3.1	Inleiding	4
3.2	Methodiek	4
3.3	Flora	5
3.4	Zoogdieren	6
3.5	Broedvogels.....	7
3.6	Amfibieën.....	9
3.7	Vissen.....	10
3.7	Reptielen	10
3.7	Ongewervelden	10
4	Conclusies & Aanbevelingen	11
5	Geraadpleegde bronnen.....	13
Bijlagen		
I	.....	Wettelijk kader
II	.....	Inventarisatiekaart Flora
III	.....	Inventarisatiekaart vleermuizen
IV	.....	Inventarisatiekaart Gierzwaluw
V	.....	Neststenen gierzwaluwen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van gemeente Haaksbergen (contactpersoon dhr. J.A. Janssen) heeft EcoGroen Advies BV een verkennende natuurtoets uitgevoerd in verband met de bestemmingsplanherziening voor een deel van het centrum van Haaksbergen. De bestemmingsplanherziening is noodzakelijk in het kader van de herinrichting van het gebied, als onderdeel van 'Masterplan Marktpromenade'. De voorgenomen bestemmingsplanherziening moet worden getoetst aan de vigerende natuurwetgeving.

De exacte herinrichting van het gebied is nog niet vastgesteld. Het voorgestelde onderzoek is er daarom op gericht om via een verkennend onderzoek de ecologische aspecten in beeld te krijgen die (mogelijk) van invloed kunnen zijn op de plannen. De Natuurbeschermingswet, Nota Ruimte en Flora- en faunawet vormen daarbij het achterliggende toetsingskader.

1.2 Situatie

Het onderzoeksgebied omvat een groot deel van het centrum van Haaksbergen. Het gebied bestaat onder andere uit bebouwing, tuinen, verharding en bosschages. Permanent oppervlaktewater is aanwezig in de vorm van enkele tuinvijvers. Voor de globale en exacte ligging van het onderzoeksgebied wordt respectievelijk verwezen naar figuur 1 en bijlage II.

Figuur 1: Globale ligging van het plangebied (gele lijn) weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).

1.3 Algemene opzet

De voorliggende verkennende natuurtoets is onder andere gebaseerd op een viertal veldbezoeken, verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4: Geraadpleegde bronnen) en bekende ecologische principes. Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingrepen in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen eventueel nodig zijn om de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten te garanderen.

2 Gebiedsgericht natuurbeleid

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzengebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

De beschermde waarden van een Natura 2000-gebied worden uitgedrukt in de vorm van instandhoudingsdoelen voor habitattypen, vogels en/of andere soorten. Plannen of projecten in, of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied die bijvoorbeeld de kwaliteit van de instandhoudingsdoelen kunnen verslechteren of een storend effect kunnen hebben op soorten, moeten getoetst worden op hun gevolgen voor het gebied.

In de nabijheid van het plangebied bevinden zich geen Natura 2000-gebieden, zoals Habitat- of Vogelrichtlijngebieden. Dichtstbijzijnde gebied vallend onder bescherming van de Natuurbeschermingswet is het beschermde gebied 'Buurserzand en Haaksbergerveen' op ruim een kilometer ten oosten van Haaksbergen. In dit gebied liggen hoogveenrestanten en verschillende heidetypen. Vanwege het karakter van de ingreep, de binnenstedelijke ligging en de afstand worden negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'Buurserzand en Haaksbergerveen' in deze situatie uitgesloten.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd en wordt ondermeer ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied aangewezen. De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

De locatie ligt niet in de Ecologische Hoofdstructuur en behoort ook niet tot andersoortige gebieden die vanwege specifieke natuurwaarden door de provincie zijn aangewezen. Gezien de beperkte aard van de ingrepen (sloop en nieuwbouw) en de binnenstedelijke ligging wordt geconcludeerd dat geen uitstralende effecten optreden op gebieden die door de provincie zijn aangewezen vanwege aanwezige of potentiële natuurwaarden.

3 Flora en fauna onderzoeksgebied

3.1 Inleiding

Omdat de planhorizon voor het 'Masterplan Marktpromenade' naar verwachting een langere periode bedraagt, was het op voorhand niet zinvol op dit moment al een uitputtend en vlakdekkend veldonderzoek uit te voeren om alle planten- en diersoorten in kaart te brengen. In dit stadium is daarom volstaan met een globale toetsing aan de hand van enkele bekende verspreidingsgegevens van beschermde en bedreigde soorten en enkele (verkennde) veldbezoeken. In combinatie met de terreingesteldheid (biotopen) en 'expert judgement' kan op deze manier voldoende betrouwbaar ingeschat worden welke knelpunten verwacht mogen worden en of aanvullend onderzoek in een later stadium wenselijk is.

Betrouwbaarheid gegevens

In de regel kunnen gegevens van 3 tot 5 jaar oud als betrouwbaar worden gezien (Van Heusden & Vreugdenhil 2008). Dit is echter wel soort- en gebiedsafhankelijk. Vooral plantensoorten zijn honkvast en kunnen jaren op dezelfde plek groeien wanneer de omstandigheden niet veranderen. Bevoegd gezag voor de Flora- en faunawet hanteert verder als richtlijn dat gegevens over soorten van tabel 2 maximaal 5 jaar oud mogen zijn (2004) en van soorten van tabel 3 maximaal 3 jaar oud (2006). Gegevens van broedvogels zijn maximaal 3 jaar houdbaar. Een uitzondering geldt voor hoogdynamische soorten zoals vleermuizen en Rugstreeppad, waarvoor de houdbaarheid minder lang kan zijn. De houdbaarheid van deze gegevens is afhankelijk van de situatie.

3.2 Methodiek

Voorliggende verkennende natuurtoets is gebaseerd op een uitgevoerde quickscan natuurtoets uit 2007, een viertal veldbezoeken in 2009 en beschikbare informatie uit beleidsdocumenten en databanken.

Quickscan natuurtoets 2007

In 2007 is een deel van het onderzoeksgebied reeds éénmalig onderzocht in het kader van een quickscan¹. Hieruit is onder andere gebleken dat vleermuizen en gierzwaluwen een belangrijk aandachtspunt zijn bij de planvorming.

Veldbezoeken 2009

Tijdens de vier in 2009 uitgevoerde veldbezoeken is speciale aandacht uitgegaan naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral naar juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). Ook is, voor zover mogelijk, de aanwezigheid van soorten van de Rode Lijst in kaart gebracht. Op 15 mei is een dagbezoek uitgevoerd. Voor zover het seizoen dit toeliet zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: hogere planten, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Mede gezien de omvang van het gebied is geen volledige vlakdekkende inventarisatie uitgevoerd, ook omdat de exacte ingrepen nog niet duidelijk zijn. De inventarisatie heeft dan ook uitsluitend plaats gevonden vanaf de openbare weg.

¹ Veeman I., M. van der Sluis (Concept 2007). 'Quickscan natuurtoets herinrichting centrum Haaksbergen'. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 07-363. EcoGroen Advies, Zwolle.

Gericht onderzoek vleermuizen en Gierzwaluw

Gezien de hoge verwachtingswaarde ten aanzien van vleermuizen en Gierzwaluw en de strikte beschermingsstatus van deze soorten is in het plangebied gericht (verkenkend) onderzoek naar deze soorten uitgevoerd. Door vroegtijdig inzicht te krijgen in het terreingebruik van genoemde soorten kan hier op deze manier bij de uitwerking van de plannen in een vroegtijdig stadium rekening mee worden gehouden.

Bij de gerichte vleermuisbezoeken is gebruik gemaakt van een 'batdetector', waarbij de ultrasonische vleermuisgeluiden omgezet worden in voor de mens hoorbare tonen. Naast gericht onderzoek naar (mogelijk) aanwezige vaste verblijfplaatsen, zijn eventueel aanwezige vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen binnen (en in de directe omgeving van) het onderzoeksgebied in kaart gebracht. Doordat zowel een vleermuisbezoek in de kraamperiode (17 juni) als baltsperiode (21 augustus) van vleermuizen is uitgevoerd, is een goede eerste indruk ontstaan van het terreingebruik door vleermuizen. Het vleermuisbezoek van 17 juni was ook een geschikte periode voor het vaststellen van nestlocaties van Gierzwaluw. Hier is dan ook specifieke aandacht naar uitgegaan.

Op basis van diverse veldbezoeken, terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie "geraadpleegde bronnen") en 'expert judgement' is een uitspraak gedaan over de mogelijk aanwezige beschermde en bedreigde soorten.

Hieronder worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten zijn. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage I.

3.3 Flora

Bekende verspreidingsgegevens

Op de website van het Natuurloket wordt in betreffende kilometerhokken melding gemaakt van een laag beschermde plantensoorten (FFW tabel 1). Middelhoog beschermde soorten (FFW tabel 2/3) zijn binnen de kilometerhokken waarin het plangebied ligt niet bekend.

De laag beschermde plantensoort betreft waarschijnlijk Kleine maagdenpalm of Brede wespenorchis. Beide soorten worden regelmatig, al dan niet aangeplant, binnen stedelijk gebied aangetroffen.

Aangetroffen soorten tijdens het veldonderzoek

In het plangebied zijn tijdens het veldonderzoek geen laag beschermde, middelhoog beschermde of strikt beschermde soorten aangetroffen. Dit terwijl het bij daglicht uitgevoerde veldbezoek van 15 mei jl. wel een geschikte periode was om (veel) plantensoorten betrouwbaar te inventariseren. Wegens het ontbreken van geschikt biotoop worden zwaarder beschermde plantensoorten, met uitzondering van een stenen muur, niet binnen het plangebied verwacht.

Stenen muur

In het plangebied is op één locatie een oude, stenen muur aanwezig die niet aan beide zijden geïnspecteerd kon worden (zie bijlage II). Deze muur vormt echter wel geschikt biotoop voor zwaarder beschermde soorten zoals Tongvaren en Steenbreekvaren (FFW tabel 2). Indien werkzaamheden worden uitgevoerd aan deze muur, dan is het noodzakelijk dat onderzocht wordt of zwaarder beschermde muurplanten aanwezig of afwezig zijn. De beste periode om dit te onderzoeken loopt van mei - september.

In het plangebied zijn met name algemene plantensoorten aangetroffen als Grote brandnetel, Fluitenkruid, Ridderzuring, Vogelmuur, Straatgras, Liggende vetmuur, Grote weegbree, Gewoon varkensgras, Gewoon herderstasje, Zachte ooievaarsbek, Melganzevoet, Bijvoet, Klein kruiskruid, Akkerdistel, Gewone paardenbloem, Smalle weegbree, Stinkende gouwe en Canadese fijnstraal. Deze soortensamenstelling duidt op enigszins voedselrijke omstandigheden en geeft geen aanleiding strikter beschermde soorten te verwachten. Voor eventueel aanwezige laag beschermde plantensoorten als Kleine maagdenpalm en Brede wespenorchis geldt automatisch

vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

3.4 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd. Schade aan de soortgroep dient dan ook voorkomen te worden. Door middel van een grondig uitgevoerde visuele schouw zijn de aanwezige bebouwing, bomen en struiken geïnspecteerd op de aanwezigheid van potentiële vaste verblijfplaatsen van vleermuizen. Daarnaast is een verkennend vleermuisonderzoek uitgevoerd, waarbij de nadruk heeft gelegen op de meest kansrijke locaties, die uit de visuele inspectie naar voren zijn gekomen.

Resultaten gericht vleermuisonderzoek

Tijdens het bezoek van 17 juni en 21 augustus jl. is zowel een kraam- als zomerverblijfplaats van Gewone dwergvleermuizen aangetroffen in het plangebied. Tijdens het veldbezoek van 17 juni jl. is bovendien ook een (vaste) verblijfplaats van Laatvlieger aangetroffen, net buiten het plangebied. Voor de exacte locaties wordt verwezen naar bijlage III. Er zijn geen paarlocaties van vleermuizen waargenomen.

Protocol voor Vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. Vleermuizen zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) begin 2009 een protocol vastgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en Zoogdierverseniging VZZ.

Het protocol wordt gebruikt om te toetsen of afdoende en zorgvuldig onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd (zie kader hieronder). Het protocol stelt dat in principe voor elke functie die een locatie kan hebben voor vleermuizen op twee momenten onderzoek dient te worden uitgevoerd.

Potentiële verblijfplaatsen

In diverse gebouwen binnen het plangebied zijn geschikte invliegopeningen voor vleermuizen aanwezig langs bijvoorbeeld de randen van het dakbeschoot. Deze geschikte invliegopeningen in combinatie met de aanwezige ruimtes in onder andere de spouwmuur, betekenen dat hier potentiële vaste verblijfplaatsen aanwezig zijn. In bijlage III is op kaart weergegeven welke gebouwen zijn beoordeeld als geschikte vaste verblijfplaats van vleermuizen.

Indien gebouwen gesloopt worden met (potentiële) vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, dient in het seizoen voorafgaand aan de werkzaamheden vervolgonderzoek naar vleermuizen uitgevoerd te worden. Hierbij is het van belang het onderzoek uit te voeren conform de richtlijnen van het vleermuisprotocol. De periode waarin het onderzoek kan worden uitgevoerd is weersafhankelijk april - september.

Uit de visuele inspectie is verder gebleken dat er in de aanwezige bomen binnen het plangebied geen potentiële vaste verblijfplaatsen voor boombewonende vleermuizen aanwezig zijn. Geschikte holten of spleten ontbreken hier.

Vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Tijdens de twee verkennende vleermuisbezoeken is geen vliegroure van vleermuizen vastgesteld.

Als gevolg van de plannen zal bebouwing worden gesloopt. De aanwezige bebouwing en groenstructuren worden mogelijk ter oriëntatie gebruikt door vleermuizen. Met het slopen van de aanwezige bebouwing zal deze mogelijkheid voor wat betreft de bebouwing verdwijnen. Omdat er voldoende alternatieve mogelijkheden zijn in de vorm van te behouden groenstructuren en bebouwing zal er geen sprake van 'onmisbare' lijnvormige structuren. De plannen geven daarom geen aanleiding schade te veronderstellen aan vliegroures van vleermuizen.

Foerageergebied

Tijdens het gerichte onderzoek naar vleermuizen is vastgesteld dat het plangebied door zowel Laatvlieger als diverse Gewone dwergvleermuizen wordt gebruikt als foerageergebied. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Dat is hier niet het geval. Bovendien is het plangebied ook in de nieuwe situatie naar verwachting geschikt als foerageergebied voor deze soorten.

Steenmarter

Er zijn gedurende het veldonderzoek van zowel 2007 als 2009 geen sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van de nachtactieve, middelhoog beschermde Steenmarter. Er zijn echter verspreid in en rondom bijna geheel zuidoost Overijssel waarnemingen bekend van Steenmarter (www.waarneming.nl). Binnen hun leefgebied kunnen steenmarters tientallen schuilplaatsen hebben in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, op zolders en in kruipruimten. Een deel (3-5) hiervan wordt regelmatig gebruikt en is wettelijk beschermd. Door de sloop of renovatie van bebouwing kunnen deze schuilplaatsen vernietigd of verstoord worden.

De aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van Steenmarter kan binnen het onderzoeksgebied niet worden uitgesloten, met name omdat gebouwen niet aan de binnenzijde zijn geïnspecteerd. Geadviseerd wordt om bij renovatie en sloop van gebouwen de bebouwing aan de binnenzijde te inspecteren op de aanwezigheid van Steenmarter. Indien de betreffende bebouwing is beoordeeld als zijnde geschikt voor vleermuizen kan onderzoek naar Steenmarter mogelijk met het aanvullende onderzoek naar vleermuizen worden geïnspecteerd.

Overige grondgebonden zoogdieren van tabel 2/3 van de Flora- en faunawet zijn op basis van het veldonderzoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens niet te verwachten in het plangebied.

Overige zoogdieren

Binnen het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Bosmuis, Veldmuis, Rosse woelmuis, Huisspitsmuis, Bosspitsmuis (spec.), Mol en Egel aangetroffen c.q. te verwachten. Ook zijn een tweetal niet beschermde soorten als Huismuis en Bruine rat te verwachten.

Bij de planrealisatie zullen naar verwachting exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.5 Broedvogels

Alle van nature in Nederland voorkomende broedvogels, hun nesten, eieren en jongen

zijn tijdens het broedseizoen strikt beschermd in de Flora- en faunawet. In de regel worden effecten op broedvogels of hun nesten en jongen vermeden door schadelijke of storende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren.

Gezien het verkennende karakter van het onderzoek is geen systematische broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Tijdens het veldbezoek is de aandacht met name uitgegaan naar de aanwezigheid van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogelsoorten.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Door recente veranderingen binnen de Flora- en faunawet is er een aangepaste lijst met vogelsoorten waarvan de nesten en hun functionele leefomgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van broedvogels als uilen en roofvogels, maar ook bijvoorbeeld Huismus en Gierzwaluw staan op deze aangepaste lijst.

De veldinventarisatie is in voorliggende situatie uitgevoerd voordat de nieuwe aanpassing van kracht is geworden (26 augustus 2009). Zodoende is hier tijdens het veldonderzoek geen specifieke aandacht aan besteed. Tijdens het veldonderzoek is nadrukkelijk gelet op aanwijzingen voor de aanwezigheid van nestlocaties van vogels die op dat moment jaarrond beschermd waren, zoals uilen en roofvogels. Deze zijn in de plangebieden en directe omgeving niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

Aangezien in de komende jaren werkzaamheden in het plangebied worden uitgevoerd is het wel van belang rekening te houden met de nieuwe aangepaste lijst met jaarrond beschermde broedvogels. Van de soorten die op deze nieuwe broedvogellijst staan vermeld zijn Huismus en Gierzwaluw aangetroffen in het plangebied. Overige soorten van de nieuwe aangepaste lijst worden niet in het plangebied verwacht.

Huisumus

Huisumus is als broedvogel waargenomen in het plangebied. Aangezien Huisumus ten tijde van het veldonderzoek nog niet jaarrond beschermd was, is geen vlakdekkend onderzoek of een omgevingscheck uitgevoerd (zie kader volgende pagina).

Vanuit de zorgplicht en in de geest van de nieuwe regelgeving is het noodzakelijk rekening te houden met de soort. De uitwerking van het op 26 augustus jl. gewijzigde beleid is momenteel nog niet geheel duidelijk. Vooralsnog wordt echter aangenomen dat in voorliggende situatie geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden wanneer er gefaseerd wordt gesloopt en nieuwe bebouwing geschikt wordt gemaakt als broedplaats voor Huisumus. Dit kan met relatief eenvoudige middelen worden bewerkstelligd. In het kader op de volgende pagina is hierover enige informatie opgenomen.

Gierzwaluw

Tijdens het veldonderzoek van 17 juni 2009 zijn enkele nestlocaties van Gierzwaluw aangetroffen in het plangebied (zie bijlage IV). Tijdens dit verkennende onderzoek is globaal in kaart gebracht wat de functie van het plangebied is voor Gierzwaluw. Daarnaast is op basis van een grondig uitgevoerde visuele schouw in kaart gebracht welke gebouwen potentiële nestlocaties van Gierzwaluw herbergen (zie bijlage IV).

Ook ten aanzien van Gierzwaluw zijn de gevolgen van het nieuwe beleid nog niet geheel uitgekristalliseerd. Indien gebouwen gesloopt worden met (potentiële) nestlocaties van Gierzwaluw kan ook voor deze soort mogelijk worden volstaan met het voorafgaand aan de sloop creëren van alternatieve broedlocaties, zodat aanwezige exemplaren kunnen uitwijken. Door bevoegd gezag kan echter worden geëist dat in het seizoen voorafgaand aan de werkzaamheden vervolgonderzoek naar Gierzwaluw wordt uitgevoerd, om meer inzicht te krijgen in de te verwachten effecten. De geschikte inventarisatieperiode voor Gierzwaluw is juni t/m half juli.

Vanuit de zorgplicht en in de geest van de nieuwe regelgeving kan er evenals voor Huisumus met eenvoudige middelen voor worden gezorgd dat ook de nieuwbouw geschikt is voor een soort als Gierzwaluw door vervangende nestruimte aan te bieden. In bijlage V is hierover enige informatie opgenomen.

Meerwaarde voor Huismussen

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 5 november 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. Vergeleken met 1960 is de populatie gehalveerd. Door recente ontwikkeling zijn nesten en de functionele leefomgeving van Huismus jaarrond beschermd. Eén van de belangrijkste oorzaken van de achteruitgang is het verdwijnen van nestgelegenheid en openbaar groen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door de ingreep zal verdwijnen is een omgevingscheck nodig. Hierbij wordt beoordeeld of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangende nestlocatie te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Naast het realiseren van openbaar groen kan het realiseren van vervangende nestruimte veel meerwaarde opleveren voor Huismus. Verschillende bedrijven verkopen al jaren huismussenpannen en grote dakpanfabrikanten kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor gierzwaluwen (platte ovale opening) of huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Een ander optie is het aanbrengen van een zogeheten 'vogelvide' onder de onderste dakpannenrand, in plaats van het veelvuldig toegepaste vogelschroot. Dit nieuwe vogelvriendelijke product biedt huismussen een veilige nestplek onder de pannen. De vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. Voor nadere info over vogelvriendelijke toepassingen zie: www.vogelbescherming.nl (Actieplan voor de Huismus).

Overige soorten

Door de aanwezigheid van opgaande beplanting en tuinen in het onderzoeksgebied is broedbiotoop aanwezig voor met name algemene broedvogels van bos en struweel. In de opgaande beplanting zijn diverse soorten als Houtduif, Roodborst, Merel, Groenling, Koolmees, Pimpelmees, Winterkoning, Zwartkop, Tjiftjaf, Heggenmus, Tuinfluiter, Vink, Turkse tortel en Ringmus aangetroffen of te verwachten. De laatstgenoemde soort (Ringmus) is opgenomen op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (RL 4, categorie 'gevoelig'). Ook zijn gebouwbewonende soorten als Witte kwikstaart, Zwarte roodstaart en Kauw te verwachten. Geschikt biotoop voor weidevogels ontbreekt.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste soorten kan de periode tussen 15 maart en 15 juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Als in de periode tussen 15 juli en 15 december gestart wordt met werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van laatbroedende soorten als Houtduif en/ of Turkse tortel aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de plannen. Soorten als Houtduif en Turkse tortel kunnen namelijk broeden tot respectievelijk half november en half december.

3.6 Amfibieën

Tijdens het veldonderzoek zijn geen amfibieën aangetroffen. Permanent oppervlaktewater is aanwezig in de vorm van een enkele tuinvijver. Hierin vindt mogelijk voortplanting plaats van enkele laag beschermde amfibieën als Bastaardkikker, Gewone pad, Bruine kikker en Kleine watersalamander. Overwintering van deze soorten is te verwachten in de sliblaag van de aanwezige tuinvijvers en in ruigte en de strooisellaag.

Wegens het ontbreken van geschikt biotoop worden geen zwaarder beschermde amfibieënsoorten in het plangebied verwacht. Voor de te verwachten algemene, laag

beschermde soorten geldt in deze situatie automatisch vrijstelling op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Eventuele vervolgstappen - in de vorm van bijvoorbeeld mitigerende en compenserende maatregelen - zijn ten aanzien van deze laag beschermde amfibieën in deze situatie niet van toepassing.

Wel is het wenselijk om rekening te houden met deze kwetsbare soortgroep. Daarbij is het belangrijk om te weten wanneer de amfibieën in het plangebied extra kwetsbaar zijn en waar ze zich gedurende het jaar ophouden. Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen - mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in of nabij water.

3.7 Vissen

Permanent oppervlaktewater is alleen aanwezig in de vorm van een enkele tuinvijver. In deze vijvers ontbreekt geschikt biotoop voor beschermde vissoorten, waardoor beschermde vissoorten niet worden verwacht in het plangebied.

3.7 Reptielen

Er zijn geen reptielen aangetroffen in het plangebied. Gezien de terreingesteldheid en bekende verspreidingsgegevens (Natuurloket en waarneming.nl) zijn deze ook niet te verwachten.

3.7 Ongewervelden

Dagvlinders en libellen

Ten tijde van de veldbezoeken zijn geen beschermde of bedreigde vlinder- of libellensoorten waargenomen. Wegens het ontbreken van geschikt biotoop ontbreken echter geschikte voortplantingslocaties voor (beschermde) vlinder- en libellensoorten. Waarnemingen van losse zwervende exemplaren zijn echter in principe overal mogelijk.

Mieren

In het plangebied zijn geen nestkoepels van beschermde mierensoorten aangetroffen. Beschermde mierensoorten zijn voornamelijk gebonden aan droge, open (naald)bossen en heideterreinen. Beide biotopen ontbreken in het plangebied.

Kevers

In Nederland komen/ kwamen vijf beschermde keversoorten voor. Juchtleerkever en Heldenbok zijn al sinds de jaren '70 niet meer in Nederland waargenomen. Drie beschermde keversoorten komen nog wel voor in Nederland (Vliegend hert, Gestreepte waterroofkever en Brede geelgerande waterroofkever). Binnen het plangebied is echter geen geschikt biotoop aanwezig voor deze soorten.

4 Conclusies & Aanbevelingen

Gebiedsgericht natuurbeleid

Op basis van de ligging en aard van de beoogde ruimtelijke ingrepen wordt verwacht dat deze geen negatieve effecten hebben op de in de omgeving aanwezige Natura 2000-gebieden, Beschermd Natuurmonumenten, EHS en specifieke natuurwaarden buiten de EHS.

Soortbescherming

Flora

In het plangebied is een oude, stenen muur aanwezig die niet aan beide zijden geïnventariseerd kon worden. Deze muur vormt echter wel geschikt biotoop voor zwaarder beschermde soorten zoals Tongvaren en Steenbreekvaren (zie bijlage II). Indien werkzaamheden worden uitgevoerd aan deze muur, dan is het noodzakelijk dat onderzocht wordt of zwaarder beschermde muurplanten aanwezig of afwezig zijn. De beste periode om dit te onderzoeken is eind mei- september.

Vleermuizen

In het plangebied is een kraam- en zomerverblijfplaats aangetroffen van Gewone dwergvleermuis. Bovendien is net buiten het plangebied een verblijfplaats van Laatvlieger aangetroffen. Indien gebouwen gesloopt worden met (potentiële) vaste verblijfplaatsen van vleermuizen (zie bijlage III) dient in het seizoen voorafgaand aan de werkzaamheden vervolgonderzoek naar vleermuizen uitgevoerd te worden volgens de richtlijnen van het vleermuisprotocol.

Steenmarter

Vaste verblijfplaatsen van Steenmarter zijn niet uit te sluiten in het plangebied, met name omdat gebouwen niet aan de binnenzijde zijn geïnspecteerd. Geadviseerd wordt om bij renovatie en sloop van gebouwen - eventueel gelijktijdig met een vleermuisonderzoek - een controle te laten uitvoeren naar de aanwezigheid van Steenmarter.

Jaarrond beschermde broedvogels

In het plangebied zijn jaarrond beschermde nestlocaties van zowel Huismus als Gierzwaluw aangetroffen. De uitwerking van het op 26 augustus jl. gewijzigde beleid ten aanzien van deze soorten is momenteel nog niet geheel duidelijk. Vooral nog wordt echter aangenomen dat in voorliggende situatie geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden wanneer er gefaseerd wordt gesloopt en nieuwe bebouwing geschikt wordt gemaakt als broedplaats voor Huismus.

Ook ten aanzien van Gierzwaluw zijn de gevolgen van het nieuwe beleid nog niet geheel uitgekristalliseerd. Indien gebouwen gesloopt worden met (potentiële) nestlocaties van Gierzwaluw kan ook voor deze soort mogelijk worden volstaan met het voorafgaand aan de sloop creëren van alternatieve broedlocaties, zodat aanwezige exemplaren kunnen uitwijken. Door bevoegd gezag kan echter worden geëist dat in het seizoen voorafgaand aan de werkzaamheden vervolgonderzoek naar Gierzwaluw wordt uitgevoerd, om meer inzicht te krijgen in de te verwachten effecten. De geschikte inventarisatieperiode voor Gierzwaluw is juni t/m half juli.

Nestlocaties van overige jaarrond beschermde broedvogels zijn niet aangetroffen en worden niet verwacht in het plangebied. Wel dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels en dienen werkzaamheden die mogelijke verstoring van broedlocaties met zich meebrengen buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd. Als broedseizoen wordt doorgaans de periode van 15 maart - 15 juli aangehouden. Van belang is echter of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Voor de aanwezige laag beschermde soorten en eventueel aanwezige soorten van de Rode Lijst geldt automatisch vrijstelling annex artikel 75 van de Flora en faunawet.

Aanbeveling

Vanuit de zorgplicht en in de geest van de nieuwe regelgeving wordt aangeraden te realiseren nieuwbouw geschikt te maken voor soorten als Huismus en Gierwaluw.

5 Geraadpleegde bronnen

- Bode A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger (1999). De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2007). Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrictlijn.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Ministerie van LNV (2009). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet (dd 26 augustus 2009).
- Ministerie van LNV (2009). Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet (dd 26 augustus 2009).
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

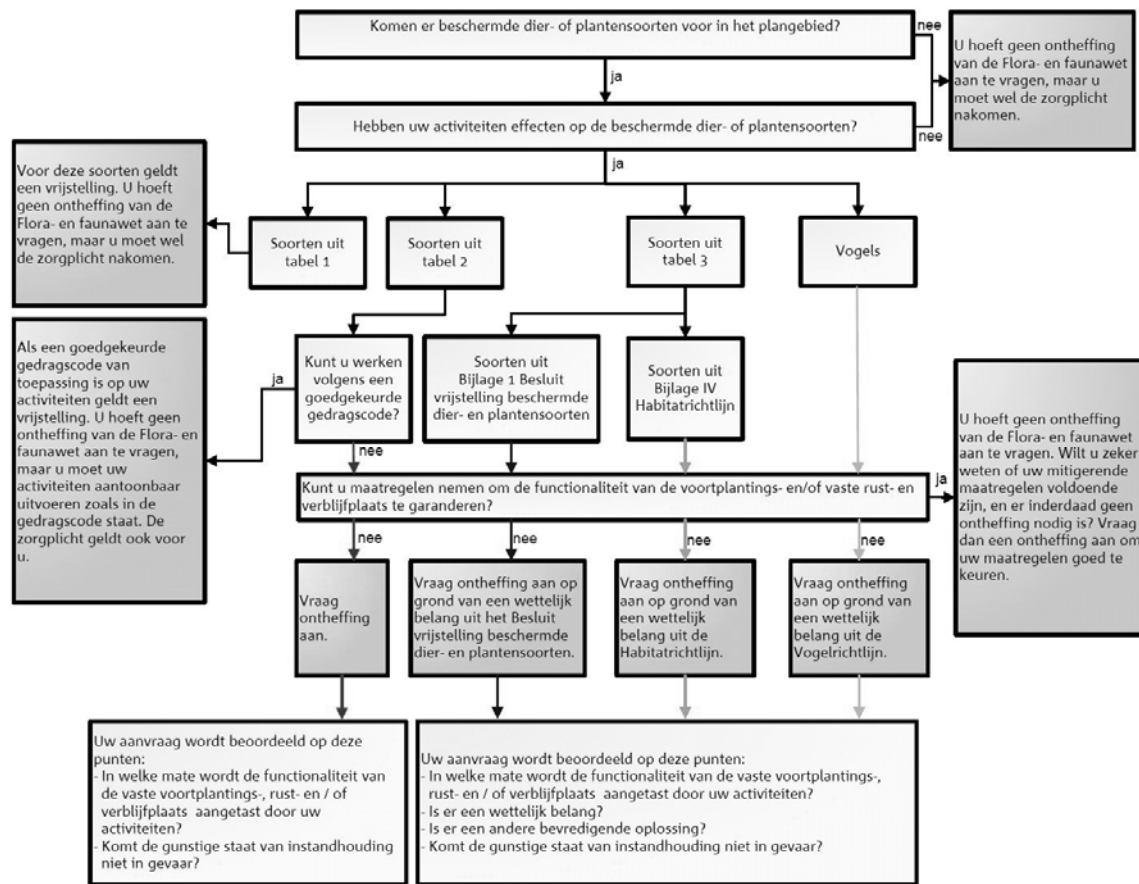
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels².

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

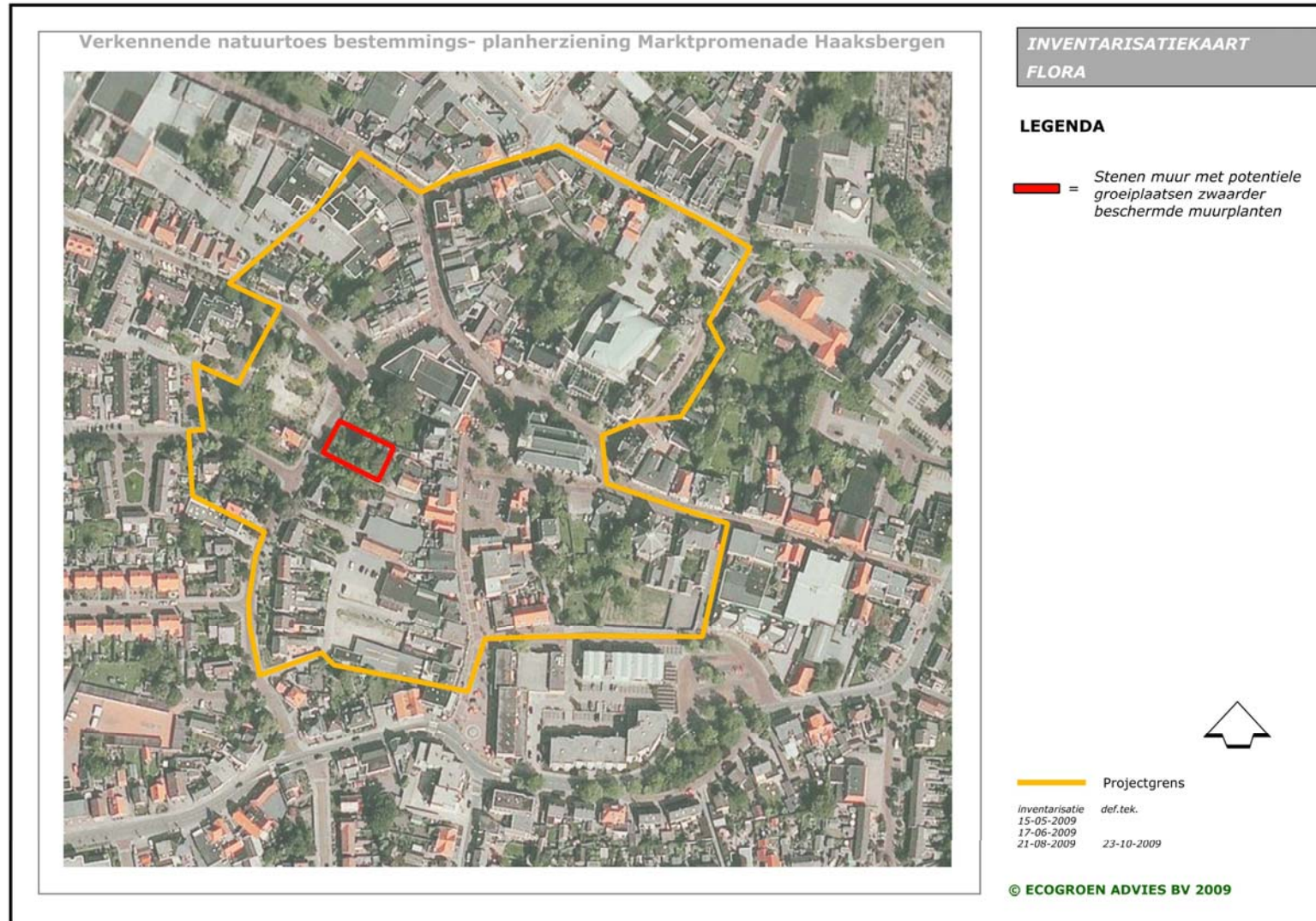
Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd³. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

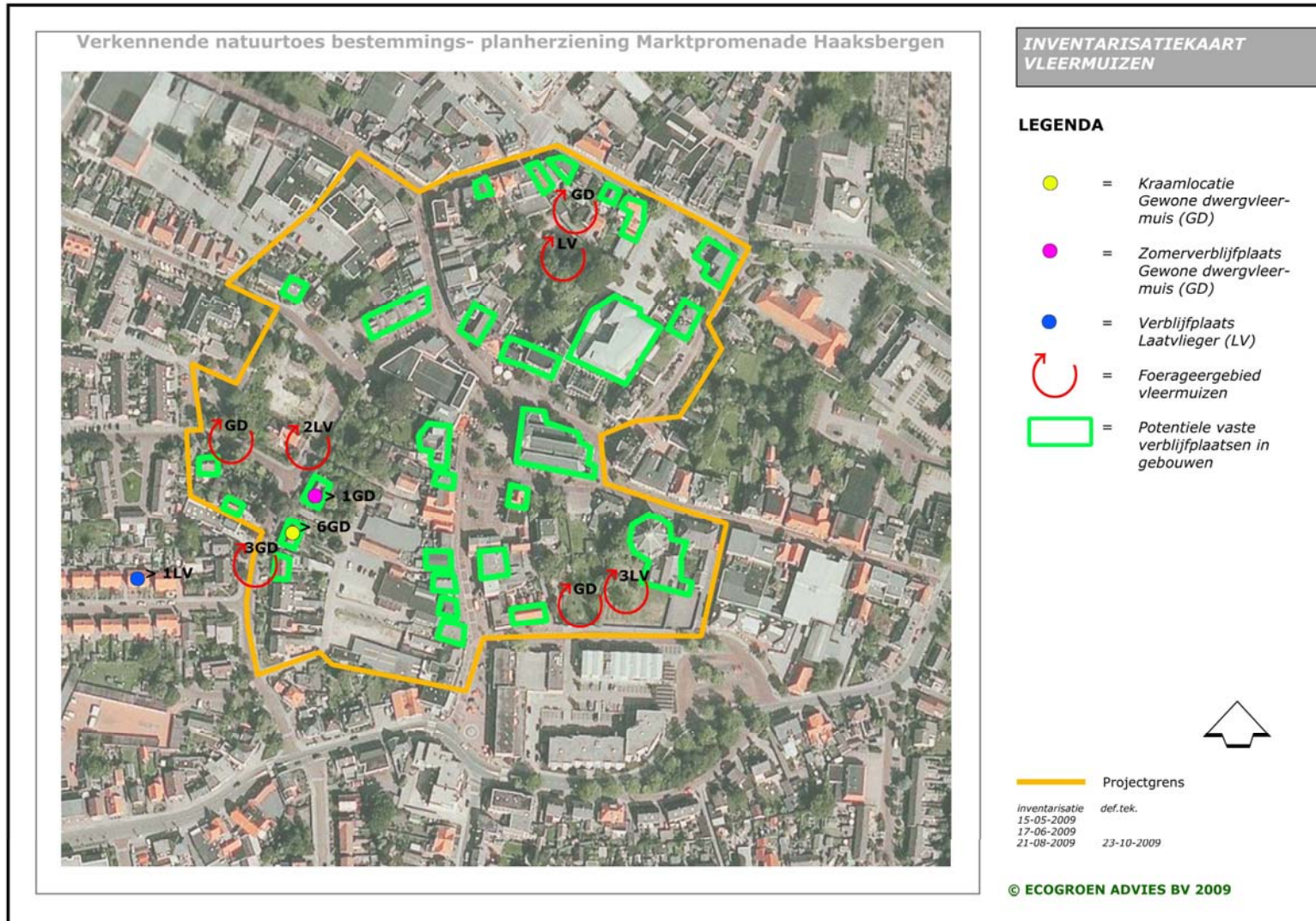
In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl/Onderwerpen/Natuur. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

² In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;
³ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

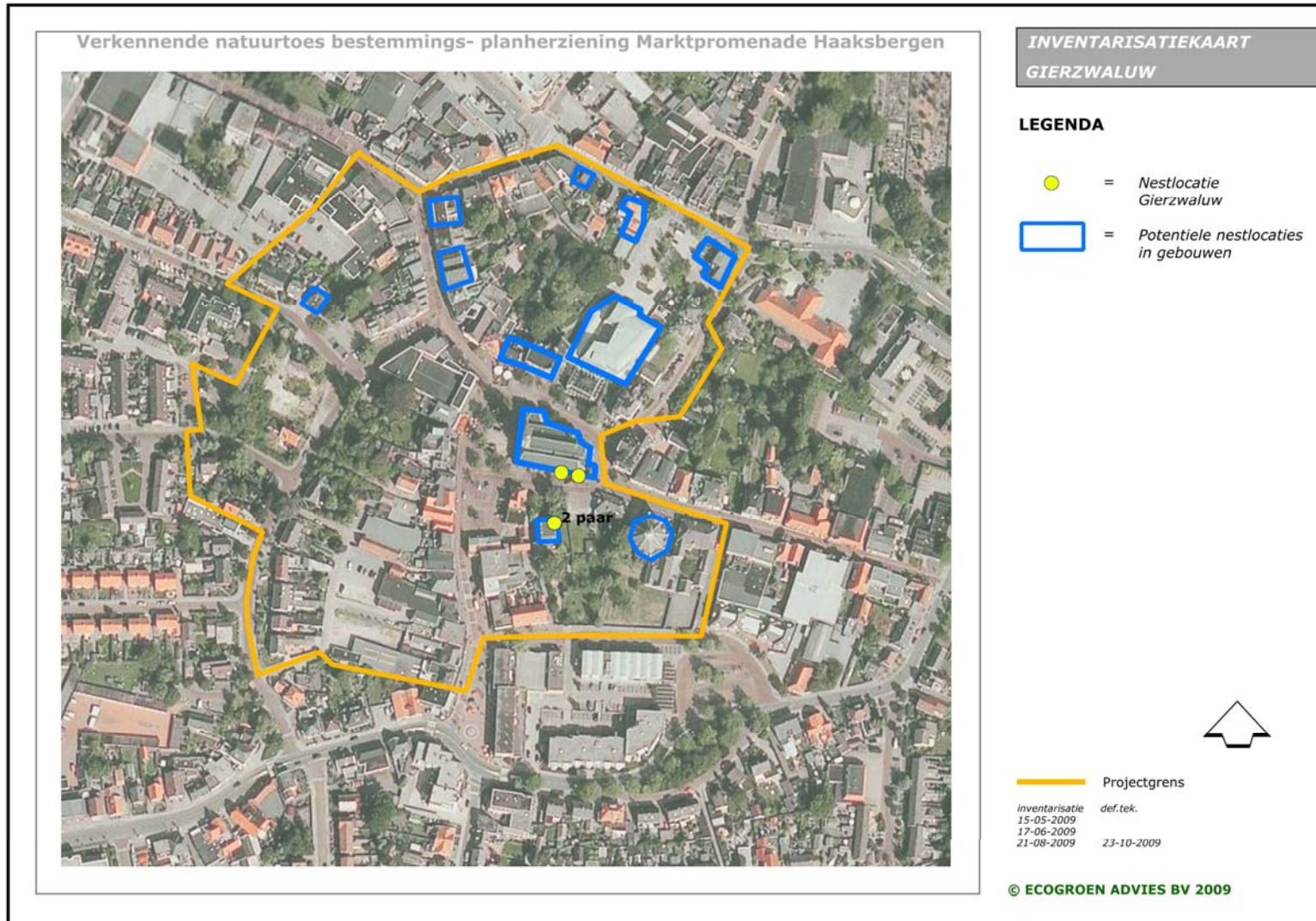
BIJLAGE II: INVENTARISATIEKAART FLORA

BIJLAGE III: INVENTARISATIEKAART VLEERMUIZEN

BIJLAGE IV: INVENTARISATIEKAART GIERZWALUW

BIJLAGE V: NESTSTENEN VOOR GIERZWALUWEN

Neststenen zijn holle bouwelementen die voorzien zijn van een in/uitvliegopening om de in hollen broedende vogelsoorten nestgelegenheid te bieden. Neststenen voor gierzwaluwen zijn op maat gemaakt voor deze vogelsoort, maar ook andere vogels broeden en overnachten erin.

Neststenen voor gierzwaluwen worden **liggend ingemetseld**. Ook de invliegopening die vaak ovaal is, wordt liggend aangebracht.

Gierzwaluwen keren ieder voorjaar weer terug naar de nestplaats die ze het jaar daarvoor achterlieten. Eenmaal bezette nestplaatsen blijven tientallen maar wellicht honderden jaren bezet in opeenvolgende generaties. Dus **duurzame nestplaatsen**, zoals neststenen in muren, verdienen de voorkeur.

Neststenen uitsluitend in de **koele noord- en oostgevels** aanbrengen in verband met de hitte die in de afgesloten broedcompartimenten kan ontstaan.

Neststenen hoog in de gevel aanbrengen; **minimale hoogte is 3 meter**.

Neststenen **niet bij naar buiten draaiende ramen** aanbrengen.

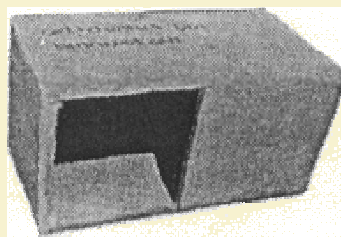
Een ruime **vrije aanvliegroute** is noodzakelijk. Dus geen bomen voor de neststenen, geen belendende gebouwen, geen draden, schoorstenen of vlaggenstokken enz. die het aan/afvliegen kunnen bemoeilijken.

Er mogen zich geen horizontale vlakken (bv. platte daken, balkons, galerijen) bevinden direct onder de neststenen in verband met **de vrije val van 3 meter** die gierzwaluwen moeten kunnen maken bij het verlaten van de nestplaats.

Gierzwaluwneststenen schoonmaken is niet nodig en gierzwaluwen besmeuren de gevels niet!

Plaats altijd een aantal neststenen bij elkaar (lieft minstens 10). Gierzwaluwen zijn koloniebroeders. Het aantal neststenen is niet aan een maximum gebonden. Als één neststeen bezet raakt, zullen de andere spoedig volgen. Neststenen kunnen met het voorfront zichtbaar worden toegepast, zodat ze als architectonisch element kunnen worden gebruikt, maar ook onzichtbaar worden aangebracht in historische gebouwen en monumenten.

Er zijn een aantal verschillende modellen neststenen in de handel.

artidomus 001:

afmetingen: hoogte 160 - diepte 160 - breedte 310

neststeen voor onzichtbare inbouw

prijs: € 15,00

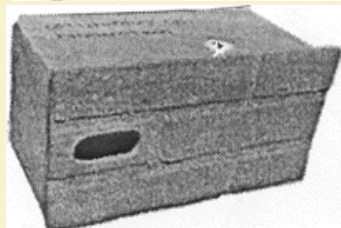
artidomus 002:

afmetingen: hoogte 170 - diepte 170 - breedte 310

neststeen voor zichtbare inbouw

uitvoering voorfront: korrelige structuur in grijs/beige

prijs: € 20,00

artidomus 003:

afmetingen: hoogte 170 - diepte 170 - breedte 310

neststeen voor zichtbare inbouw

uitvoering voorfront: halfsteensverband in baksteenmotief

prijs: € 20,00